

SLOVENŠČINA

(SSI, PT, SP)

jasna.colneric@lu-rogaska.si

031 637 552

Rogaška Slatina, 2. 11. 2020

Kriterij ocenjevanja

- 88-100 % = odl (5)
- 75-87 % = pdb (4)
- 62-74 % = db (3)
- 50-61 % = zd (2)
- 49-0 % = nzd (1)

Vozni red predavanj slovenščine

- **SLOVENŠČINA 3** (OB 17. URI DO 18.30) – nato se nadaljuje SLO 1 in SLO 2 do 20.00
- 2. 11.
- 4. 11.
- 9. 11.
- 11. 11.
- 16. 11. (izpit – ustni: udeleženec izbira številko med 1 do 10, dobi izpitni listič, odgovarja ustno preko ZOOM-a, brez priprave)

➤ **SLOVENŠČINA 4** (OB 17. URI DO 18.30) – nato se nadaljuje SLO 1 in SLO 2 do 20.00 – po potrebi

➤ 18. 11.

➤ 23. 11.

➤ 25. 11.

➤ 30. 11.

➤ 2. 12. (izpit – ustni: udeleženec izbira številko med 1 do 10, dobi izpitni listič, odgovarja ustno preko ZOOM-a, brez priprave)

Tematika SLO 1, 2

Pomenska razmerja med besedami:
protipomenke, sopomenke, nadpomenke,
podpomenke, besedna družina

Jezikovni priročniki

Socialne zvrsti

Družbena vloga jezika

Slogovna vrednost
besed

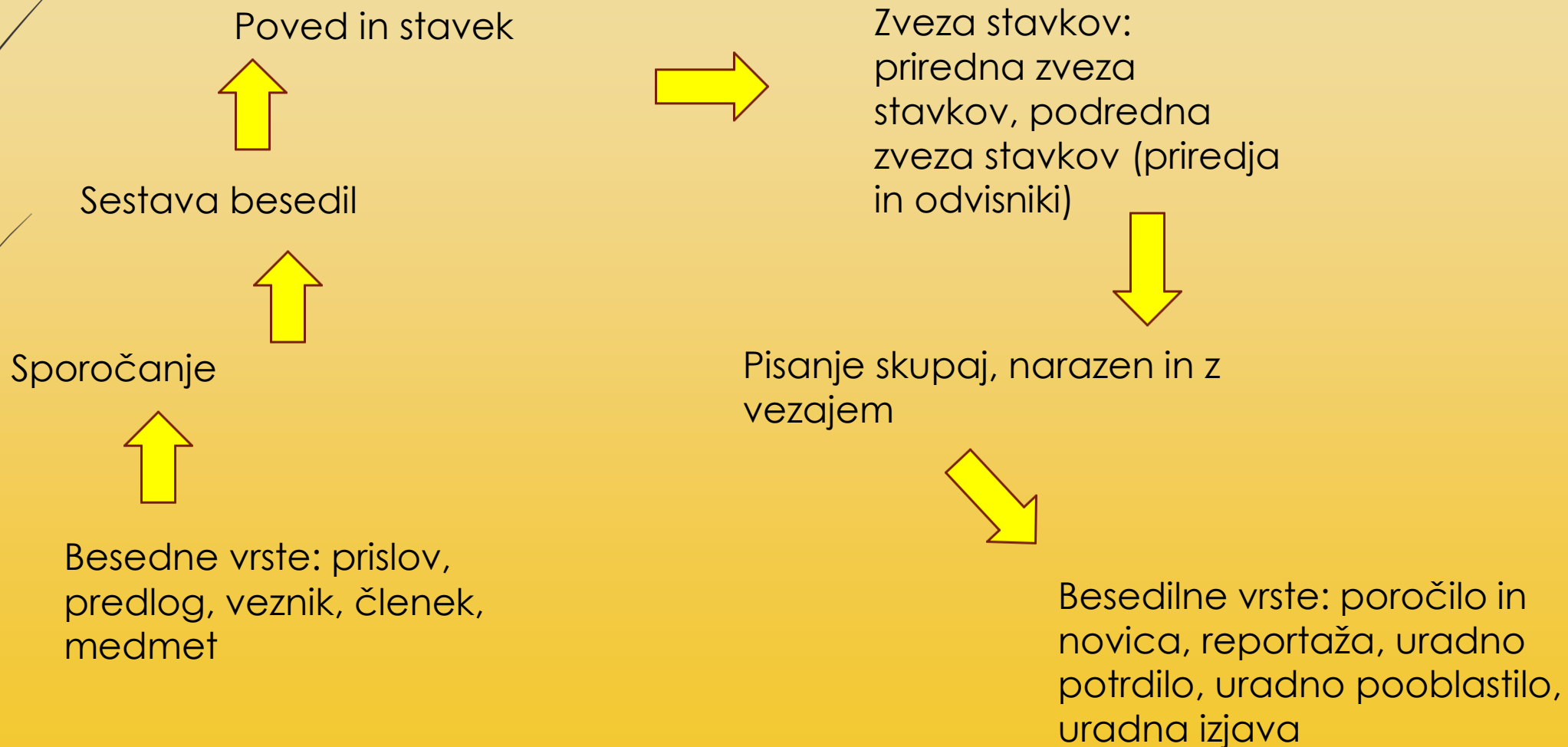
Izvor besed

Pravopis: velika in mala
začetnica, ločila

Oblikoslovje: sam. beseda,
pridevniška beseda, glagol

Besedilne vrste: življenjepis, opis osebe,
oznaka osebe, predstavitev naprave,
predstavitev postopka, uradna prijava oz.
prošnja, uradno opravičilo, uradno vabilo

Tematika SLO 3

Tematika SLO 4

Premi govor

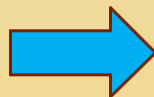
Besedotvorje

Besedoslovje in
frazeologija

Glasoslovje

Funkcijske zvrsti slovenskega jezika:
praktično sporazumevalni jezik, strokovni
jezik, publicistični jezik, umetniški jezik

Razvoj slovenskega jezika

Besedilo

Besedilne vrste: vabilo,
voščilo, zahvala,
opravičilo, esej

Prislov

Prislovi poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja.

vprašamo se:

Kje? Kam? Kdaj? Zakaj

krajevni prislov

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

časovni prislov

Kdaj? zjutraj, včeraj, jutri, ponoči ...

načinovni prislov

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno, močno ...

vzročni prislov

Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

Prislovi, ki opisujejo vzrok:

Sej je na zaletu. Sej je slaven. Sej je bolehen.

Prislovi, ki opisujejo način:

Sej je na zaletu. Sej je slaven. Sej je bolehen.

Prislov

Prislovi poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja.

vprašamo se:

Kje? Kam? Kdaj? Zakaj

krajevni prislov

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

časovni prislov

Kdaj? zjutraj, včeraj, jutri, ponoči ...

načinovni prislov

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno, močno ...

vzročni prislov

Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

Prislovi, ki opisujejo vzrok:

Sej je na zaletu. Sej je slaven. Sej je bolehen.

Prislovi, ki opisujejo način:

Sej je na zaletu. Sej je slaven. Sej je bolehen.

Prislov

Prislovi poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja.

vprašamo se:

Kje? Kam? Kdaj? Zakaj

krajevni prislov

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

časovni prislov

Kdaj? zjutraj, včeraj, jutri, ponoči ...

načinovni prislov

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno, močno ...

vzročni prislov

Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

Prislovi poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja.

vprašamo se:

Kje? Kam? Kdaj? Zakaj

krajevni prislov

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

časovni prislov

Kdaj? zjutraj, včeraj, jutri, ponoči ...

načinovni prislov

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno, močno ...

vzročni prislov

Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

Prislov

Prislovi poimenujejo kraj, čas, način ali vzrok dejanja.

vprašamo se:

Kje? Kam? Kdaj? Zakaj

krajevni prislov

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

časovni prislov

Kdaj? zjutraj, včeraj, jutri, ponoči ...

načinovni prislov

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno, močno ...

vzročni prislov

Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

Prislovi, ki opisujejo vzrok:

Sej je na zaletu. Sej je slinjav. Sej je bledel.

Prislovi, ki opisujejo način:

Sej je na zaletu. Sej je slinjav. Sej je bledel.

**krajevni
prislov**

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

**krajevni
prislov**

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...
Kam? domov, tja, gor

**načinovni
prislov**

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno,
močno ...

veinhi!

**načinovni
prislov**

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno,
močno ...

veinhi!

vzročni prislov
Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

vzročni prislov
Zakaj? nalašč, namenoma, pomotoma, slučajno ...

Il primo collaudo è stato fatto con un solo pannello, con il risultato che il sistema non ha funzionato. «Il problema era che il pannello non era abbastanza grande per coprire l'intera area di lavoro», dice il professor Gagliardi. «Abbiamo quindi deciso di usare due pannelli, uno per la parte superiore e uno per la parte inferiore. In questo modo, il sistema può coprire l'intera area di lavoro e, inoltre, può essere utilizzato per la diagnosi di guasti e per la manutenzione ordinaria».

Primeri za pisanje:
 Šel je na zabavo,
 Šel je domov.
 1-1

krajevni prislov

Kje? doma, zunaj, tam, zgoraj ...

Kam? domov, tja, gor

časovni prislov

Kdaj? zjutraj, včeraj, jutri,
ponoči ...

načinovni prislov

Kako? lepo, tiho, glasno, mirno,
močno ...

vzročni prislov

Zakaj? nalašč, namenoma,
pomotoma, slučajno ...

Podčrtajte prislov!

Šel je na zabavo.

Šel je domov.

Šel je na zabavo.
Šel je domov.
Prislovi so pomembna besedila!

Šel je na zabavo.

Šel je domov.^{Kam?}

Prislov je samostojna beseda!

V povedi podčrtaj prislove!

Včeraj ponoči sem šel z zabave
namenoma peš domov.☾

[
včeraj? ponoči? sem šel z
zabave namenoma peš domov
včeraj? ponoči? domov?]

kdaj? kdaj?

Včeraj ponoči sem šel z

zabave namenoma peš domov.

zakaj? kako? kam?

Predlog

v omari

na kaminu

Grem h kaminu.

za kavčem

vaza z rozari

pod mizo

k/h? predlog h je pred k in g!

Grem h Katarini.
Grem h Goranu.

s/z?

Ta suhi škafec pušča.

Veznik

Vezniki so besede, ki vežejo besede (jaz **in** ti)
in stavke: Šel sem v trgovino **in** kupil sir.

priredni veznik

Šel sem v trgovino, **ker** sem
bil lačen.

podredni veznik

ampak čeprav
ter ali
ki pa ker
da
saj

ampak čeprav
ter ali
ki pa ker
da
saj

Členek

Členki so besede brez samostojnega pomena, a lahko spremenijo pomen celotne povedi.

samo že
celo še le tudi

Obkroži členek in ga postavi na novo mesto v povedi!

Samo midva sva si ogledala ognjemet.

Samo midva sva si ogledala ognjemet.
Midva sva si ogledala samo ognjemet.
Midva sva si ognjemet samo ogledala.

Samo midva sva si ogledala ognjemet.

Midva sva si ogledala samo ognjemet.

Midva sva si ognjemet samo ogledala.

Samo midva sva si ogledala ognjemet.

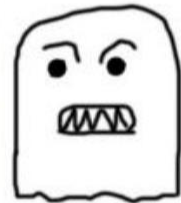
Midva sva si ogledala samo ognjemet.

Midva sva si ognjemet samo ogledala.

Medmet

Vau!!

Grrr!!!

psssst!

mijav ...

SPOROČANJE

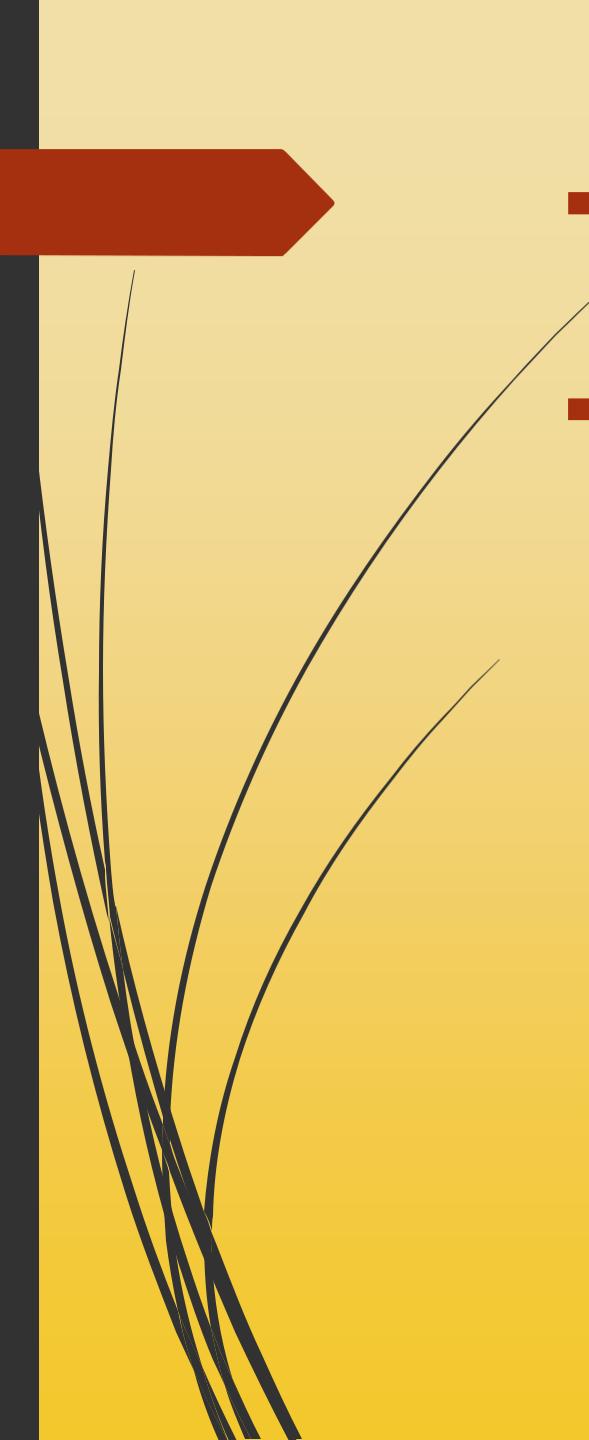
Je dejanje sporočevalca (govori ali piše). Ločimo več dejavnikov sporočanja, ki so:

- okoliščine,
- namen,
- tema,
- jezik,
- prenosnik,
- besedilo.

Okoliščine sporočanja

Sporočevalec oz. **tvorec besedila** je lahko moški ali ženska, otrok, najstnik, meščan, izobraženec in vse to se kaže v izbiri jezikovnih prvin, s katerimi se tvori besedilo.

➤ **NAMEN** – vsak sporočevalec sporoča z določenim namenom oz. ciljem, se pravi, da želi pri naslovniku nekaj doseči. Sporočevalec lahko izraža svoj namen na različne načine:

➤ **lahko ga izrazi z glagolom:** prosim, obljubljam, obveščamo, prošnja ... Vse to so ***neposredni načini izražanja sporočevalčevega namena***. Včasih pa ga izrazimo ***posredno***, in sicer tako, da uporabimo jezikovne prvine, ki naslovnika nekako zapeljejo. Kateri način pozivanja k določenemu dejanju bo sporočevalec izbral, je odvisno od tega, komu ga piše ali govori.

Najmanj vljudno je pozivanje z velelnikom – izberemo ga za podrejene naslovnike. Posredni način pa izberemo za nadrejenega naslovnika.

Pozivanje z določenimi glagoli pa je najpogostejše **v uradovalnih besedilih**, kjer mora biti sporočevalec jasen in natančen. Sporočevalec se včasih odloči za posreden način zato, ker želi prekriti svoj pravi namen. V daljših besedilih pa sporočevalec izraža svoj namen v zgradbi besedila.

➤ **TEMA** – vsako besedilo ima temo in vsebino. **Tema** je to, o čemer govorimo ali pišemo, **vsebina** pa je to, kar o tem povemo.

➤ **JEZIK** – besedila tvorimo z besednim jezikom, ki ga pogosto spremljajo tudi nebesedne prvine. Za uspešno sporazumevanje pa je pomembno, da sporočevalec in prejemnik obvladata isti jezik.

➤ **PRENOSNIK** – imamo dve vrsti prenosnikov: slušnega in vidnega.

SLUŠNI PRENOSNIK – besede izgovarjamo z glasovi, ki jih tvorimo z govornimi organi oz. govorili.

VIDNI PRENOSNIKI, so prenosniki, s katerimi človek sporoča pisno ali vidno. Učenje pisanja je v vseh jezikih zelo zahtevno, saj se je treba naučiti zelo veliko pravil.

BESEDILO - je izdelek, ki nastaja pri sporočanju. Besedilo je zadnji od šestih dejavnikov sporočanja.

SESTAVA BESEDIL

Dejavniki sporočanja: okoliščine, sporočevalčev namen, zunanja predmetnost, besedni jezik besedila, prenosnik.

Okoliščinska sestava besedila: komu je namenjeno, kdo ga tvori, kdaj ga tvori, kje je objavljeno.

Naklonska sestava besedila: s kakšnim namenom je bilo tvorjeno. Kako je namen izražen (posredno/neposredno).

Predmetnopomenska sestava: tema, vsebina, kako razvija temo.

Besedno slovnična sestava: oblika, povezanost, razvrstitev besed in stavkov ...

Tvarna sestava besedila: vidni / slušni prenosnik.

Poved in stavek

STAVEK (ni zaključeno sporočilo)

Stavek
so besede,
zbrane okrog osebne glagolske oblike.
V povedi je torej toliko stavkov,
kolikor je osebnih glagolskih oblik.

POVED
(zaključeno sporočilo)

Poved
je zaključeno sporočilo,
ki se začne z veliko začetnico
in konča s končnim ločilom.

Poved

- ▶ Zaokrožena množica pomensko in oblikovno povezanih besed, ki nekaj pomeni in je nastala v določenih okoliščinah.
- ▶ Najmanjša enota besedila.
- ▶ Že sama poved je lahko besedilo.

▶ Zapis: Z _____ .! ?

▶ Izgovor: višji ton končna intonacija

Slovnična sestava povedi

(število stavkov v povedi, razmerja med stavki v povedi)

ENOSTAVČNA
POVED

VEČSTAVČNA =
ZLOŽENA POVED

	ENOSTAVČNA POVED	VEČSTAVČNA POVED
Število stavkov	1	2 ali več
Opazovanje	slovnične sestave stavka	slovnične sestave <u>zvez</u> stavkov

Vrste stavkov

dvodelni

(Sonce sije.)

enodelni

glagolski

(Dežuje.)

neglagolski

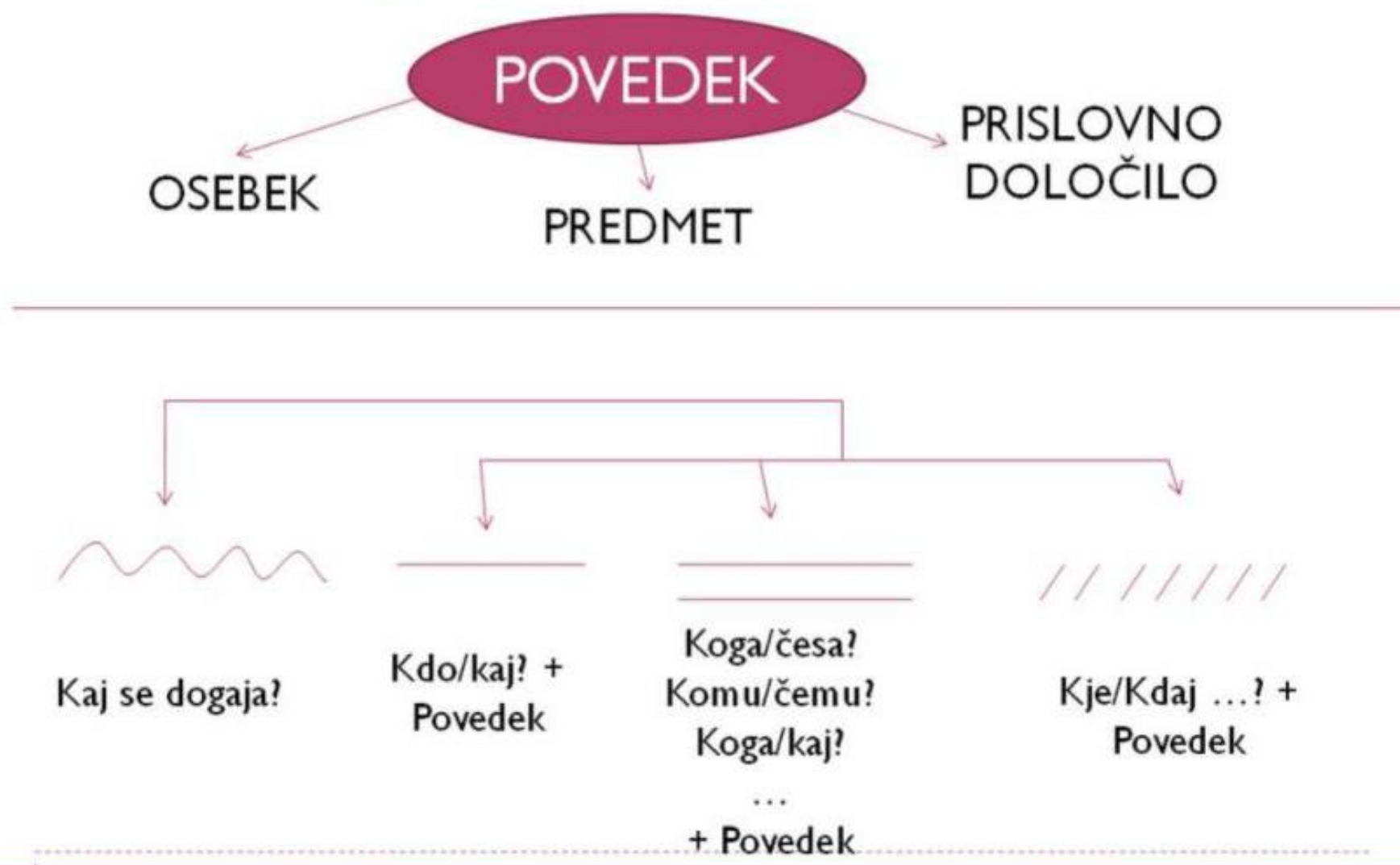
(Hej!)

STAVČNI ČLENI

Stavek → sestoji iz stavčnih členov.

Pomenska povezanost stavčnih členov

Najpogostejša oblika stavčnih členov

Vaje – stavčni členi

- Gal je previdno stopal po vrvi.
- Zimski vzpon na Triglav je uspel.
- Zaradi megle so vozniki avtomobilov vozili previdno.
- Na tetinem vrtu so grabili že skoraj gnilo listje.
- Z mariborskega letališča v Hočah so vzletala jadralna letala.
- Jure, Jan in Manja so se zjutraj podali peš proti Slavniku.
- Tekachu je pot curkoma lil po obrazu.
- Ne glede na materino prigovarjanje je s prijateljicami odšla na zabavo.
- Želi si razveseljovati žalostne ljudi.
- Treba je pogledati med drevje.
- Katja je od jeze vrgla luč ob tla.

Gal je previdno stopal po vrvi.

— m / / / / / m / / / / /

Zimski vzpon na Triglav je uspel.

~~~~~

Zaradi megle so vozniki avtomobilov vozili previdno.

/ / / / / m ————— m / / / / /

Na tetinem vrtu so grabili že skoraj gnilo listje.

/ / / / / / / ~~~~~ ~~~~~

Z mariborskega letališča v Hočah so vzletela jadralna letala.

/ / / / / / / / / / / / / ~~~~~ —————

Jure, Jan in Manja so se zjutraj podali peš proti Slavniku.

————— ~~~~~ / / / / / m / / / / /

Tekaču je pot curkoma lil po obrazu.

~~~~~ m — / / / / / m / / / / /

Ne glede na materino prigovarjanje je s prijateljicami odšla na zabavo.

/ / / / / / / / / / / / / m ~~~~~ ~~~~~ / / / / /

Želi si razveseljevati žalostne ljudi.

~~~~~ ~~~~~

Treba je pogledati med drevje.

~~~~~ / / / / /

Katja je od jeze vrgla luč ob tla.

————— m / / / / / m — / / / /

Vaje delovni listi

SLOVENŠČINA 1,2

na območjih, kjer živijo
pripadniki italijanske ali
madžarske manjšine

uradni jezik pisem in
pogovorov
(pošta, šola, knjižnica,
policija)

dva uradna jezika:

slovenščina in italijanščina
ali
slovenščina in madžarščina

URADNI JEZIK

napisi na prometnih
tablah

uradni jezik Slovenije = slovenščina

MATERNI JEZIK

jezik, ki se ga naučimo najprej
in ga govorimo doma

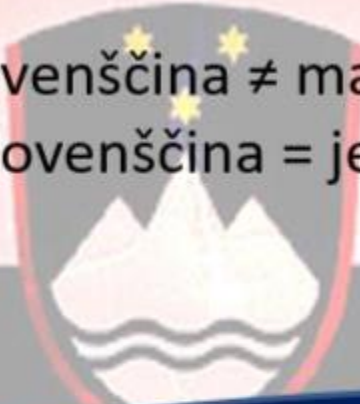
slovenščina za Slovence v
Sloveniji in po svetu

za zamejce

(pripadniki slovenske
manjšine v sosednjih
državah)

za izseljence

(tj. Slovence, ki so se iz
Slovenije izselili v druge
države po svetu, celo na
druge celine)

slovenščina ≠ materinščina,
slovenščina = jezik okolja

nekateri prebivalci Slovenije
(pripadniki manjšin, Romi in
priseljenci)

SLOVENŠČINA – JEZIK OKOLJA

potrebno dobro
poznavanje slovenščine

v vsakdanjem življenju obdajajo
besedila v slovenščini

11. člen

Uradni jezik v Sloveniji je slovenščina. Na območjih občin, v katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina.
Ustava Republike Slovenije

Slovenščina je državni jezik, saj našo državo predstavlja navzven, je splošno sprejeta in znana v svetu. Pri sporazumevanju jo uporabljajo vsi državni organi, zapisana je na evrskih kovancih in besedilo himne je v slovenščini. To je sedma kitica Prešernove pesmi Zdravljica, ki jo je Državni zbor Republike Slovenije sprejel za slovensko himno 29. marca 1990.

Državne ustanove morajo zagotoviti, da so Slovenci v svoji domovini o vseh javnih zadevah informirani v materinščini. Zato so vsa javna besedila (vabila, obvestila, programi prireditev) na našem ozemlju zapisana v slovenskem jeziku.

Na dveh dvojezičnih območjih sta uradna jezika dva:

- na Slovenskem primorju (občine Koper, Izola in Piran) slovenščina in italijanščina,
- v južnem delu Prekmurja (občine Lendave, Dobrovnik, Hodoš, Šalovci, Moravske Toplice) slovenščina in madžarščina.

Slovenščina je tudi eden od uradnih jezikov Evropske unije.

Oglej si primere besedil. Opaziš kakšno razliko?

Hčerka: Mami, kaj bo za kosilo?

Mama: Goveja župa z nudlči, pol pa pohani šnicli pa dinstan krompir pa salata.

Hčerka: Hm. Sladkega pa nič?

Mama: Vem, da maš rada sladko, zato sn spekla še kremšnite.

Stric Polde: Boug daj, Milan. Ka te je te k nam v ves prneslou?

Bratranec: Dougo se že nismo vidli, pa mi je postalo dolgcajt po vas.

Stric Polde: Ja, ki pa te maš žieno?

Bratranec: Veiš, da ma stalno ka za dielat. Malo bo popucala po bajtl, puol pa bo šla s pesom vun.

Stric Polde: Poj noter, bo Štefka naredla južno ...

Jutri, v soboto, 14. aprila, bodo v Plesnem forumu v Celju še enkrat ponovili multimedijški projekt Horoskop. V plesno-glasbeni predstavi, ki jo spremljajo tudi videoprojekcije, sodeluje 20 mladih plesalcev. Pripovedujejo duhovito zgodbo slehernega najstnika, ki išče svoje mesto pod soncem, iskrenost in prijateljstvo in prve ljubezni. Tudi s horoskopom, če ne gre drugače. Prireditev se bo v dvorani Plesnega foruma začela ob 20. uri.

13. 4. 2013, Večer

(vve)

Socialne zvrsti

Pokrajinski pogovorni jezik je bliže narečju kot knjižnemu jeziku. Uporablja se za **vsakdanje pogovore o neuradnih, zasebnih temah**. Uporabljajo ga ljudje različnih starosti in vanj vključujejo tudi besede iz žargona, slenga, redkeje iz narečja. Prebivalci večjih mest (to so pogosto središča pokrajin oz. narečnih skupin) za vsakdanje, praktično sporazumevanje uporabljajo t. i. **mestne govorice**. Pokrajinski pogovorni jezik je splošnejši, nadnarečen, značilen za širše geografsko območje.

Pokrajinske pogovorne zvrsti so:

- osrednjeslovenski pogovorni jezik (ljublanski)
- južnoštajerski pogovorni jezik (celjski)
- severnoštajerski pogovorni jezik (mariborski)
- gorenjski pogovorni jezik
- primorski pogovorni jezik
- koroški pogovorni jezik
- prekmurski pogovorni jezik

Narečja

Narečja (dialekti) sodijo med neknjižne prostorske zvrsti in se govorijo **po vaseh**. Ločijo se po besedju, nekaterih glasovih in mestu naglasa v besedah. Slovenščina je med slovanskimi jeziki številčno najbolj narečno členjena, saj pozna blizu 50 narečij, ta pa se združujejo v sedem skupin: **primorsko, koroško, rovtarsko, gorenjsko, dolenjsko, štajersko, panonsko**.

Zakaj in kdaj so nastala narečja?

Najstarejši slovenski zapisi, Brižinski spomeniki, ki so nastali med letoma 972 in 1039, še ne kažejo narečnih značilnosti. V Rateškem (14. stoletje) in Stiškem (15. stoletje) pa so besede, ki dokazujejo, da je bil jezik v tem času že narečno členjen. K nastanku narečij je prispevalo več razlogov.

1. Geografske ovire

Zaradi visokih gorovij in hribov, ki jih ljudje niso pogosto prehajali, se je slovenski jezik začel razlikovati. Triglav in Karavanke s hribovito okolico na zahodu Slovenije npr. ločujejo koroško, gorenjsko, rovtarsko in primorsko narečje. Ljubljansko barje loči gorenjsko narečje od dolenskega. Reka Sava pa je mejnik med štajerskim in dolenskim narečjem.

2. Pripadnost faram

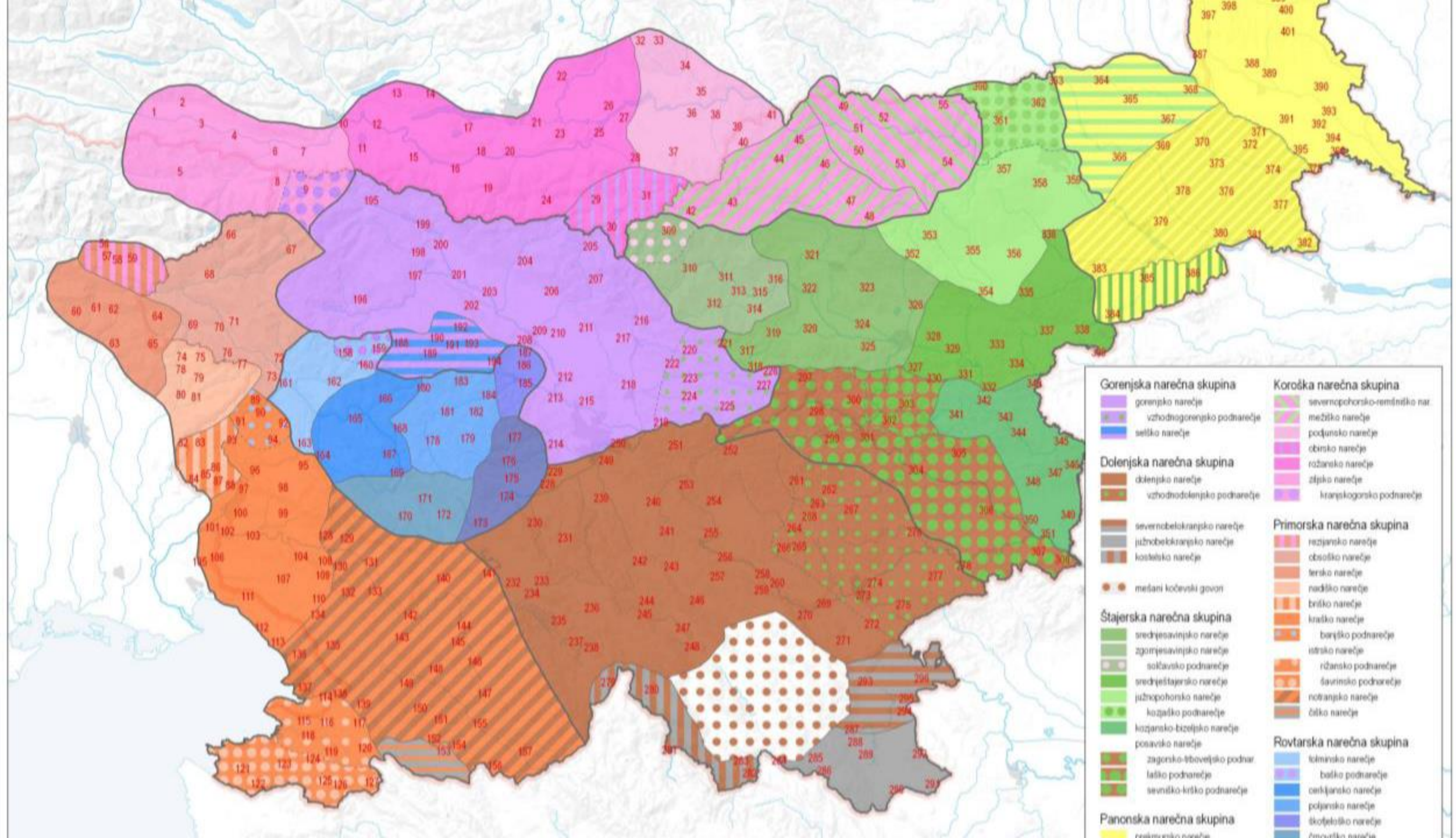
Ljudje se v preteklosti niso dnevno selili v mesta, ampak so ostajali v svojih farah in ustvarjali jezikovne skupnosti, drugačne od sosednjih. Tako je nastal slovenski pregovor: Vsaka vas ima svoj glas.

3. Prometne poti

Prometne poti so pogosto potekale po sredini narečne skupine in vodile v večja mesta.

4. Soseščina drugih jezikov

Narečja, ki mejijo na druge jezike, prevzemajo besede iz sosednjih jezikov. V primorskih narečjih se uporabljajo italijanizmi, v štajerskih in panonskih germanizmi, dolenska narečja pa uporabljajo več hrvatizmov kot druga narečja. V panonskih narečjih v Prekmurju oz. ob meji z Madžarsko je veliko prevzetih besed iz madžarščine.

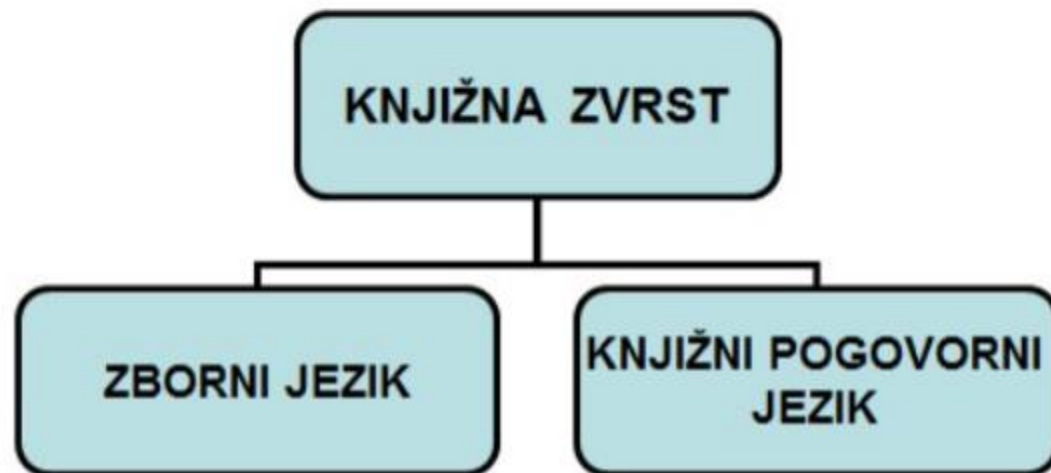

Knjižni jezik

Vsak narod ima svoj knjižni jezik, z natančno določenimi pravili, zapisanimi v jezikovnih priročnikih. Je edina socialna zvrst, ki omogoča sporazumevanje po vsej Sloveniji in ima vsenarodno in narodnopovezovalno vlogo. Najstrožja zvrst knjižnega jezika se imenuje zborni jezik.

Uporabljamo ga za sporazumevanje v javnosti oziroma takrat, ko je naše besedilo namenjeno širšemu krogu ljudi. Skoraj vedno ga uporabljamo v zapisanih besedilih, včasih pa zborni tudi govorimo. Zborni jezik je npr. jezik medijev (televizije, radia, časopisov in revij), v njem poteka pedagoški govor v šoli, uporabljajo pa ga tudi drugi nosilci javnih funkcij, npr. politiki, duhovniki idr.

Pedagoški govor in učni pogovor

Kadar na pogovor nismo pripravljeni, vendar se od nas pričakuje knjižna izgovarjava, so v govoru dopustne manjše napake. Takrat nastane **knjižni pogovorni jezik**. To je bolj sproščena različica knjižnega jezika, ki se uporablja pri nepripravljenih pogovorih z ljudmi iz drugih slovenskih pokrajin. Dopusten je v govorjenih radijskih in TV-oddajah, ki potekajo v živo, v anketah, intervjujih ... Knjižni jezik dovoljuje le manjše odmike od slovenske knjižne norme:

- izpust končnega i-ja v nedoločniku (moraš odgovoriti, ne morem se učiti ...),
- izpust neobstoječih samoglasnikov, zlasti i-ja (so bli).

Sleng

- Sleng je jezik iste generacije (iste starostne skupine), znan je zlasti mladostniški sleng.
- Besede v slengu se hitro spreminjajo in zamenjajo z novimi.
- Veliko besed in besednih zvez v slengu je prevzetih iz angleščine (O. K., ful, kul, yes, keš), v preteklosti so se bolj prevzemali izrazi iz nemščine in hrvaščine.
- V mestih se meša s pokrajinskim pogovornim jezikom in mestnimi govoricami, na vaseh pa z narečjem.
- Govori se v vsakdanjih zasebnih pogovorih in piše v vsakdanjih pogovorih na spletu in v SMS-sporočilih.
- Pri pisanju se črke kombinirajo s števki, dodajajo se simboli (smeški), ki so izrazi razpoloženja,
- Besede iz slenga imenujemo slengizmi.

Zargon

Preberi navodilo o pripravi *ajmohta*, ki ga je gospodinji povedala sosedka.

Ajmoht

Vzemi telečja prsa, prevri jih v kropu. Zafrigaj na svetlo puter in malo moke, zalij z župo, pokuhaj. Dodaj zrezana prsa, majaron, limono. Prevri in tenstaj, nato daj na mizo.

Pripiši neknjižnim izrazom v prejšnjem receptu knjižne sopomenke.

ajmoht	obara
zafrugaj	prepraži
puter	maslo
župo	juho
tenstaj	duši

Vrste žargona

Obstaja več vrst žargona, npr. avtomobilski, kuharski, zdravniški, šolski, trgovski (tudi ta se deli na različna področja trgovine), vojaški. Žargon povezuje tudi ljudi, ki jih povezuje kak konjiček ali dejavnost, npr. igranje kart (poker, šnops).

Argo:

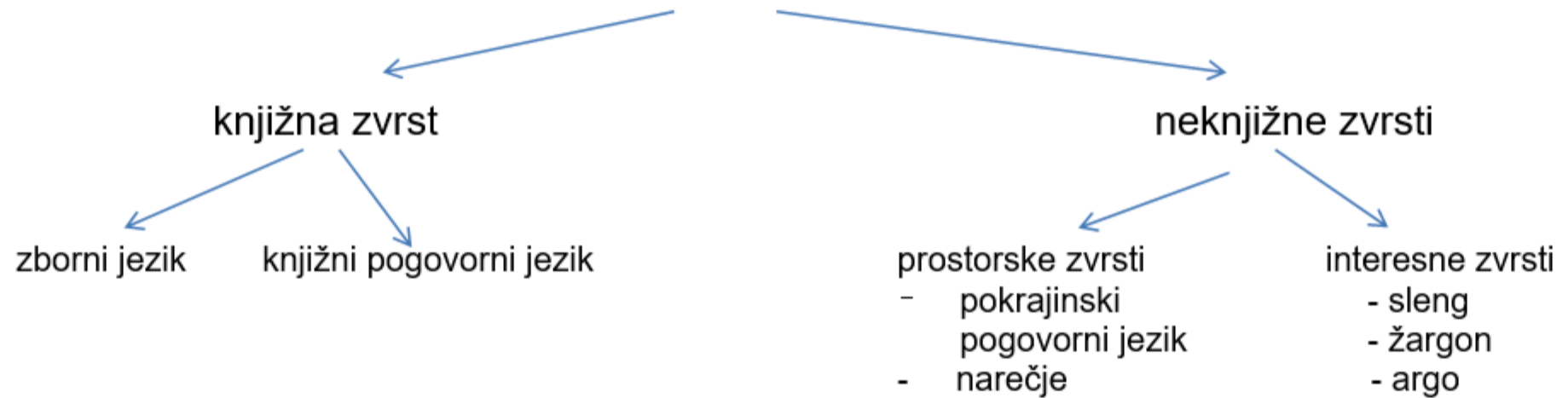
- je govorica skrivnih združb, zaprtih družbenih skupin,
- ta zvrst je namenoma zaprta, razumljiva le članom teh skupin (npr. rokovnjaških, kriminalnih, zaporniških).

Pogosto nastane z vrivanjem istih zlogov med ostale zloge, npr.:

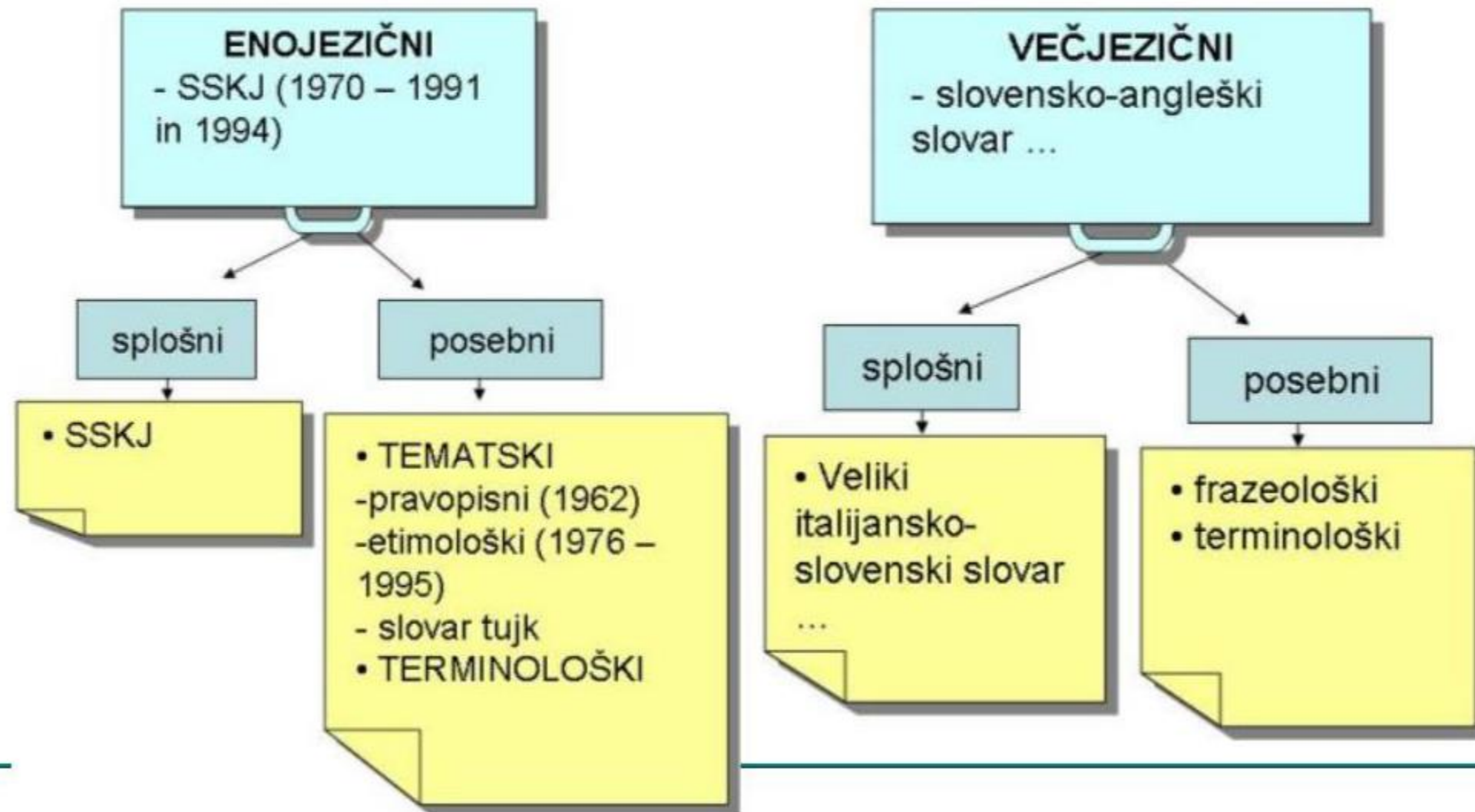
- **papajščina** (vrivanje zloga pa)
- **frtajščina** (vrivanje zloga fr)
- **latovščina** (vrivanje zloga la)

Nastane lahko tudi z delnim spreminjanjem domačih ali tujih besed (npr. lopov – lobov). Posebna oblika argoja je t. i. **nazajščina** (govorjenje besed ali njihovih zlogov od zadaj naprej).

Socialne zvrsti jezika

Jezikovni priročniki

Jezikovni priročniki

```
graph TD; A[Jezikovni priročniki] --> B[Vsebinski]; A --> C[abecedni]; B --> D["jezikovni pojavi, opisani s pravili in zgledi"]; B --> E["Slovenska slovnica"]; B --> F["Slovenski pravopis"]; B --> G["(1.del - pravila)"]; C --> H["splošni in posebni slovarji"]; C --> I["- enojezični, večjezični"];
```

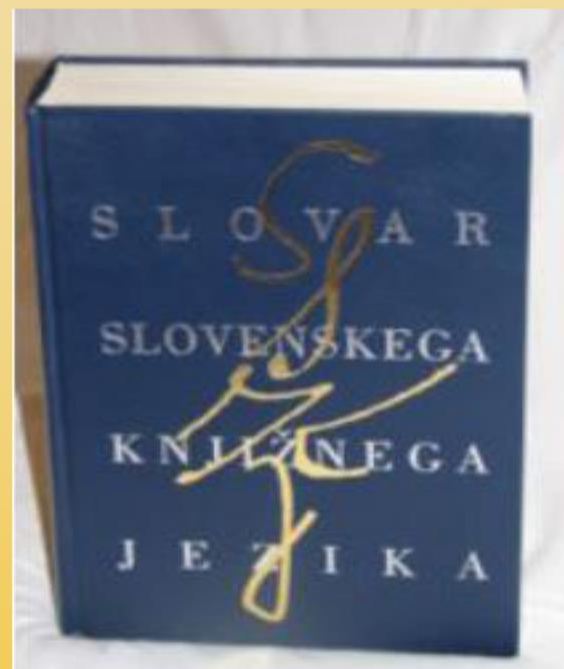
Vsebinski

jezikovni pojavi, opisani s pravili in zgledi
Slovenska slovnica
Slovenski pravopis
(1.del - pravila)

abecedni

splošni in posebni slovarji
- enojezični, večjezični

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Slovar slovenskega knjižnega jezika je enojezični slovar, kar pomeni, da so besede danega jezika tudi opisane v slovenskem jeziku. Najprej je izšel v petih knjigah (1970–1991), leta 1994 v eni knjigi, leta 1998 pa še v elektronski obliki. SSKJ vsebuje okoli 110.000 gesel in spada med srednje obsežne slovarje. Leta 2014 je izšel nazadnje.

Slovarski sestavek

■ **iztočnice/gesla:** po abecedi razvrščene in krepko natisnjene besede. Zapisane so v osnovni obliki (imenovalnik ednine; moški spol ednine v imenovalniku; nedoločnik) in imajo naglasna znamenja. Razložene so vsaka v svojem odstavku imajo slovarski sestavek, ki ima več delov:

■ **glava:** obsega iztočnico in podatke o njeni besedni vrsti (pri samostalniku navedena končnica v rodilniku ednine, okrajšava za spol, pri pridevniki končnici za ženski in srednji spol, pri glagoli sedanjiska oblika in okrajšava za vid)

■ **zaglavje:** tam najdemo podatke o naglasnih in oblikovnih posebnostih, o izgovoru in o tonemskem naglasu iztočnice,

■ **pomenski del:** sestoji iz razlage pomena/pomenov (če jih je več, so oštevilčeni z arabskimi številkami najprej podan osnovni pomen) iz ponazarjalnega gradiva (zgledi iz rabe) in iz dveh gnezd frazeološkega (pika) in terminološkega (kara) tam je navedena tipična raba gesla v stroki

■ pogosto se v sestavkih pojavljajo **slogovni - stilni kvalifikatorji oznake**, ki uporabnike poučijo, v katerih vrstah besedil oz. okoliščin se navadno uporablja dana beseda. Če teh ni, pomeni, da je beseda splošno uporabna (slogovno nezaznamovana).

plesálec -lca [ȷc tudi lc] m (â) 1. *kdor pleše*: plesalci so se nagnetli na plesišče; plesalca plešeta tango; plesalke in plesalci // *kdor zna plesati*: nisem plesalec; dober plesalec 2. navadno s prilastkom *kdor se (poklicno) ukvarja s plesanjem*: v predstavi sodelujejo igralci, plesalci in pevci / baletni plesalec; folklorni plesalci • knjiž. plesalec na vrvi *vrvohodec*

Od zadnji slovar SSKJ

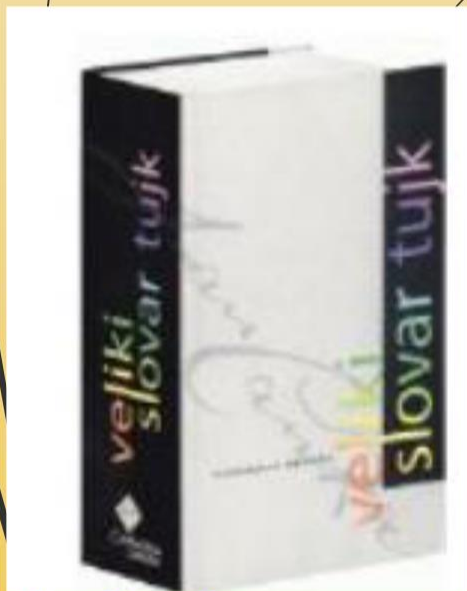

Vsebuje besede, razvrščene po abecedi, vendar od zadnje črke naprej. Uporabljajo ga predvsem **jezikoslovci, ki preučujejo besedotvorje**, saj se iz tega slovarja vidi, koliko besed ima v slovenščini določeno obrazilo (pripono) ali končnico. Ta slovar je uporaben tudi za **prevajalce** poezije, saj pomaga pri iskanju rim.

Od zadnji slovar slovenskega jezika ima 115.355 iztočnic, razvrščenih po abecedi od zadnjega dela naprej in opremljenih z oblikoslovnimi podatki.

rěbrce	-a s (ě)
jádrce	-a s (ā)
bědrce	-a s (ē)
jédrcce	-a s (ē)
jêdrce	-a s (ē)
vědrce	-a s (ē)
vêdrce	-a s (ē)
sídrce	-a s (ī)
bandêrce	-a s (ē)
pérce	-a s (é)
dvérce	dvérc ž mn. (ē)
jezérce	-a s (ē)
jezêrce	-a s (ē)
jézerce	-a s (ē)
srcé	-á s (ē)
srcé	-ta s (ē é)
dúrce	dúrc ž mn. (ū ũ)
počasce	prisl. (ā)
očésce	-a s (ē)
telésce	-a s (ē)
próitelésce	-a s (ō-ē)
kolésce	-a s (ē)
mescè	-à s (ē ā)
mêsce	-a s (ē)
bedrésce	-a s (ē)
perésce	-a s (ē)
ušésce	-a s (ē)
drevésce	-a s (ē)
dlétce	-a s (ē)
deklétce	-a s (ē)
rešétce	-a s (ē)
korítce	-a s (ī)

Slovar tujk

púlt -a *m* [nem. *Pult* iz lat. *pulpitum* oder]

1. pisalnik, (pisalna) miza; mizice in stojala različnih vrst (govorniški ~) s poševno pisalno ali naslonilno desko,
2. postrežna miza (prodajni ~)

pulverizacija -e *ž* [fr. *pulvérisation* iz lat. *pulvis*, *pulveris* prah] zmletje v prah; razpršitev tekočin ali prahu s pulverizatorjem

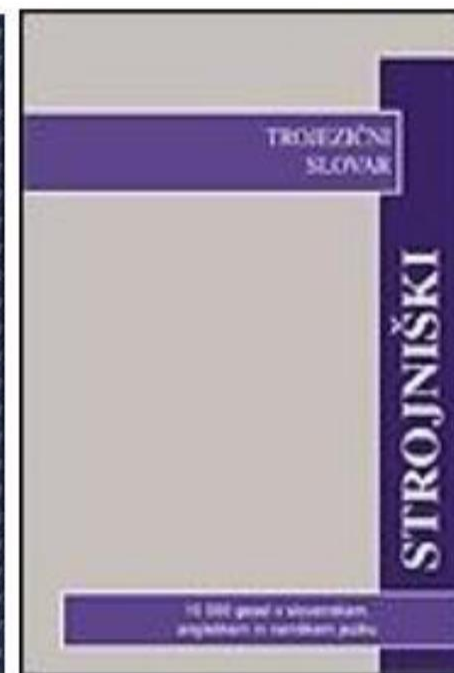
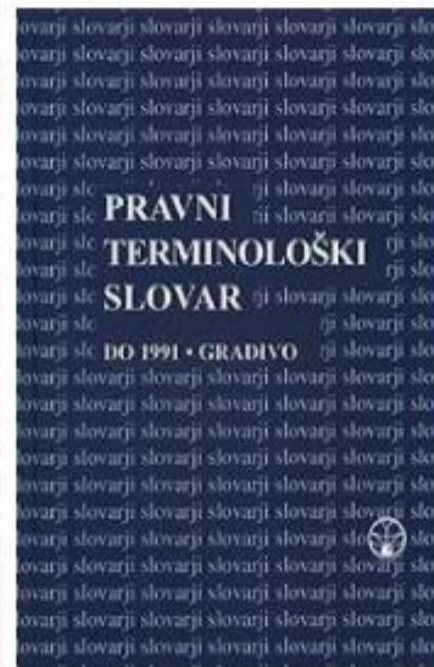
pulverizátor -ja *m* [gl. pulverizacija] vrsta priprav za pulverizacijo; razpršilnik

púlz -a *m* [lat. *pulsus* udarjanje] (ritmično) bitje, utripanje arterij zaradi krčenja in raztezanja srca; utrip arterije ali srca; *fig.* utrip življenja, npr. v veleme-stu

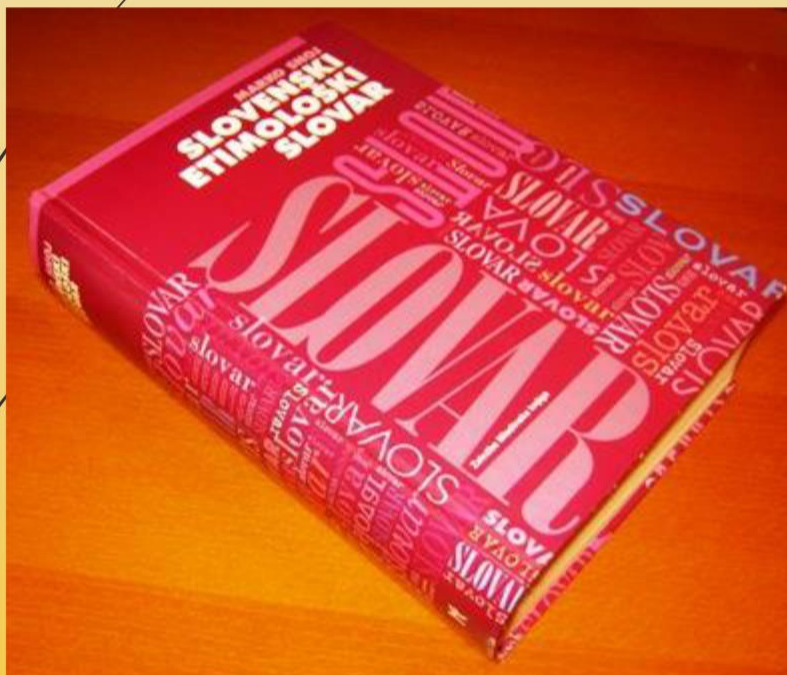
Kot pove že ime priročnika, so v njem zapisane prevzete besede, tujke. V slovenščino smo prevzeli veliko tujih besed; nekatere smo deloma prilagodili, druge pa povsem. Ker se pogosto pojavljajo v strokovnih besedilih, se moramo njihovega pomena naučiti.

Kadar imamo na voljo domačo besedo, ima ta prednost pred prevzeto.

Terminološki slovarji

Etimološki slovar

filharmonîja -e ž 'ustanova, ki se ukvarja s simfonično glasbo', *filharmónik*, *filharmóničen*. Tujka, prevzeta (eventualno preko nem. *Philharmonie*) iz frc. *philharmonie* v enakem pomenu. Beseda je mlada zloženka iz gr. *philéō* 'ljubim', *phílos* 'ljub, drag, prijatelj' in *harmonía* 'sozvočje, glasba'. S poimenovanjem je mišljeno 'ljubezen do glasbe' in od tod 'skupina ali društvo ljubiteljev glasbe' (Kl, 543). O prvem členu glej tudi *filatelîja*, o drugem *harmonîja*.

filigrân -a m 'nakit, narejen iz tanke srebrne žice (in koral)'. Tujka, prevzeta preko nem. *Filigran* iz it. *filigrana* v enakem pomenu, kar je zloženka iz it. *filo* 'nit' in *grana*, *grano* 'zrno', verjetno v pomenu 'delček korale' (He, 160, CZ, 434 s., Zi, 695).

korist -i ž, *koristen, koristnik, koristiti, izkoristiti, izkoristek, izkoristiti, izkoristevalec, okoristiti se, okoristiti se* idr. Enako je steslovan. *korist* 'plen', hrv., srb. *kōrist*, rus. *koryst* 'korist', češ. *kořist* 'plen'. Pslovan. **korist* je pomenilo '(vojni) plen'. To je prvotna zloženska beseda, ki je pomenila 'vojaška' in ki je ohranjena v lit. *kāras* 'vojna', stperz. *kāra-* 'vojaška', in glagola iz korena **dheH-* 'postaviti, položiti'. Izhajati je treba iz ide. **koriH dheH-* 'postaviti v oblast vojske' (kar je zveza tipa lat. *nihil reliquū faciō* 'ničesar ne opustim') in domnevati samostalniko izpeljanko od tod **koriHdHti-* > pslovan. **korist* s prvotnim pomenom *'kar je postavljeno v oblast vojske' (Čop, SR XIII, 181 s.).

korito -a s, *koritce, koritar, koritnica*. Enako je steslovan. *koryto*, hrv., srb. *kōrito*, rus. *koryto*, češ. *koryto*. Pslovan. **koryto* 'korito, žleb' etimološko ni dokončno pojasnjeno. Tvorbeno enako izgleda **kopyto*, sloven. *kopito*, kar pa je verjetno izglagolska izpeljanka. Pslovan. **koryto* je prvotno morda pomenilo *'izdolben, izrezan kos lesa'. Dalje je verjetno sorodno lit. *prākartas*, stprus. *pracartis* 'korito', kar je prav tako tvorba iz ide. baze *(s)*kerH-* 'rezati'. Druga pomenska možnost iz iste baze je domnevanje sorodstva s pslovan. **korьcь*, sloven. *kórec*, pri čemer bi bil prvotni pomen *'iz lubja narejen (žleb)'. Lah-

Etimološki slovar slovenskega jezika na znanstvenokritičen način prikazuje slovenske besede v diahronem prerezu, jih razporeja v družine, ugotavlja njihovo sorodstvo v drugih slovanskih in indoevropskih jezikih, jim išče pomensko motivacijo ter tako prispeva k spoznavanju zgodovine in predzgodovine ne samo naših bližnjih in daljnih prednikov, temveč tudi naše civilizacije.

Slovenski pravopis

Slovenski pravopis 2001 vsebuje več kot 130.000 slovarskih iztočnic in je najnovejši med jezikovnimi priročniki.

Slovenski pravopis je **normativen**, kar pomeni, da je v njem zajeta slovenska knjižna norma: pri knjižnem pisanju se ravnamo po pravilih in besedah, zapisanih v njem.

oséba -e ž, člov. (î) ~e istega spola; glavna ~ v romanu; pravna, uradna ~; jezikosl. prva, druga, tretja ~; plačati tisoč tolarjev na ~o; On za svojo ~o trdi, da je bolje tako |izraža omejitve|; biti hišnik in vratar v eni ~i |hkrati, obenem|; ncobč. Ni hotel opaziti moje ~e *mene*; publ.: pisati ljubljene ~i |ljubljeni, ljubljene-mu|; ženske ~e *ženske*; ~e moškega spola *moški*; šalj. Sprejel nas je šef v lastni ~i |osebno, sam|

drága¹ -e ž (á)
 drága² -e ž (á)
 borága -e ž (ã)
 srága -e ž (á)
 vrága medm. vrág
 sága -e ž (á)
 bisága -e ž (ã)
 šága -e ž (á)
 vága -e ž (ã)
 prevága -e ž (ã)

ordinácija -e ž [lat. *ordinatio* red; ureditev; odredba] 1. zdravniško sprejemanje in preiskovanje bolnikov; za to določeni prostori; zdravniški predpis ali odredba, 2. duhovniško, mašniško posvečenje (katol. liturg.); **ordinacijski** -a -o ki se tiče ordinacije

púdelj -dlja in -na m. Prevzeto iz nem. *Pudel*, kar je v 18. stol. skrajšano iz *Pudel-hund*, zloženske iz nem. *pudeln* 'čofotati' in *Hund* 'pes'. Ta pasma je tako poimenovana zato, ker so pudle vzgojili in prvotno uporabljali kot lovske pse za lov v močvirjih in na vodi (K1, 569).

1. Odzadnji slovar slovenskega jezika, 2. Slovar tujk, 3. Slovenski etimološki slovar

iztočnica/geslo

glava

zaglavje

zmáj in zmāj zmája m(ā; ä á) 1. v pravljicah *hudobna krilata žival z eno ali več glavami, levjimi kremplji in kačjim repom, ki navadno bruha ogenj: zmaj čuva grad; odsekati zmaju glavo; pastir je premagal zmaja; strašen, velik zmaj; rjove kot zmaj / dvoglavi zmaj* 2. *kip ali podoba, ki predstavlja tako žival: na mostni ograji so zmaji; slika svetega Jurija z zmajem* 3. *igrača iz lesenega okvira, na katerega je napet papir, za spuščanje po zraku: zmaj dobro leti; delati, spuščati zmaje; igrati se z zmajem; pisan, velik zmaj / papirnati zmaj* 4. *ekspr. človek, zlasti ženska, ki silovito napada, navadno z besedami: njegova žena je zmaj; kako si se mogel poročiti s tem zmajem / kdaj bo stari zmaj sklical sestanek šef* 5. *ekspr. neugnan, zelo živahen otrok: naš mali zmaj je šel spat; kdo bo krotil tega zmaja* 6. *šport. naprava s krili za letenje, spuščanje po zraku, navadno s hriba v dolino: nad mestom kroži zmaj; leteti z zmajem / letalni zmaj* • *ekspr. stanovanjska stiska je stoglavi zmaj zelo huda, neprijetna stvar; publ. njihova vojska je papirnat zmaj nestvarna, navidezna nevarnost; knjiž. peklenski zmaj hudič* ♦ *obl. ljubljanski zmaj najvišje priznanje na jugoslovanskem sejmu mode v Ljubljani; zool. leteči zmaj kuščar, ki živi v jugovzhodni Aziji, Indiji in Avstraliji in ima med sprednjimi in zadnjimi nogami kožno gubo za letenje, Draco volans; morski zmaji majhne morske ribe s strupenimi žlezami ob bodicah prve hrbtne plavuti, Trachinidae*

pomenska razlaga
s ponazarjalnim
gradivom

pomenski del
slovarskega
sestavka

frazeološko gnezdo

terminološko gnezdo

- **oderúški** -a -o prid. (ū) *nanašajoč se na oderuhe*: oderuški posli / prodajati po oderuški ceni zelo visoki; posojati denar na oderuške obresti
- **prilíti** -líjem dov. (í) *z zlivanjem dodati*: priliti čaju ruma; priliti testu nekoliko mleka / v posodo je prilil še kozarec kisa // knjiž., ekspr. *dodati sploh*: pripovedi je prilil veliko svojega / s tem dejanjem mu je hotel priliti moralne moči • knjiž., ekspr. priliti upom olja *povečati, okrepiti upe*; ekspr. s tem je prilil olja na ogenj *je koga še bolj razburil, razdražil; je še poslabšal položaj, odnose*
prilít -a -o: prilita tekočina ♦ teh. priliti deli s *hkratnim ulivanjem pritrjeni deli*

stōl -óla m (10. stol.), *stōlec*, *stōlček*, *stolíca*. Enako je stcslovan. *stolъ* 'stol, prestol', hrv. *stól*, srb. *stô* 'miza', rus. *stól* 'miza, jed, knežji prestol', češ. *stůl*, rod. *stolu* 'miza, omizje'. Pslovan. **stolъ* je dalje enako z lit. *stālas* 'miza' in sorodno s stprus. *stalis* 'miza', let. *stāli* 'statve', stvnem., srvnem. *stuol*, nem. *Stuhl* 'stol', ags. *stōl*, got. *stols* 'stol, prestol', vse iz ide. **stə₂-ló-*, **stah₂-lo-* 'podstavek, podlaga', kar sta izpeljanki iz ide. korena **stah₂-* 'stopiti, stati' (M. F. pri Be III, 319 s.). Glej tudi *préstol*, *prestōlnica*, *stōlica*, *stōlnica* in dalje *stāti*¹⁻².

business -a [bíznis] m, pojm. (î); gl. **biznis**

bíznis -a m, pojm. (î) neknj. pog. *posel, trgovanje*

vídeoposnétek -tka tudi **vídeo posnétek** ~ -a m (îê)

vídeokonferénca -e ž (îê)

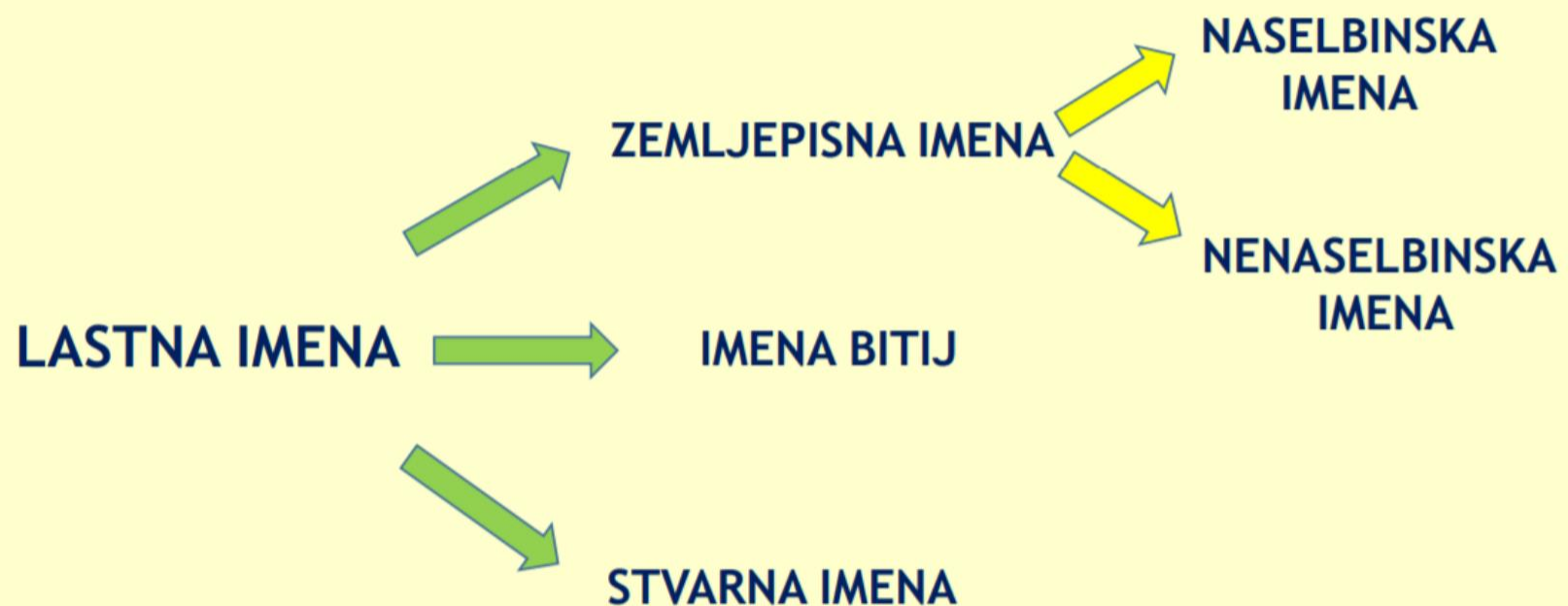
akadémik -a m, člov. (é) volitve ~ov; pešaj. *študent, visokošolec* **akadémikinja** -e ž, člov. (é), •**akadémkinja** -e ž, člov. (é)

nèzaključen -a -o (èû) ~ pogovor → *nedokončan*; ~ krog → *nesklenjen* **nèzaključenost** -i ž, pojm. (èû) → *nedokončanost; nesklenjenost*

Shakespeare -rja in **Shakespeare** -ra [šékspir] m, prva oblika s -em oseb. i. (ê; ê) |angleški dramatik| **Shakespearjev** -a -o in **Shakespearov** -a -o (ê)

Pravopis – mala in velika začetnica

VELIKA ZAČETNICA

ZEMLJEPIŠNA LASTNA IMENA

NASELBINSKA IMENA so imena mest, vasi in zaselkov.

Vse sestavine pišemo z veliko začetnico, razen **neprve predloge** in samostalnike **mesto, vas, trg, selo, naselje**.

Primeri:

Velika Loka, Most na Soči, Šmarje pri Jelšah, Mirna Peč, Veliki Gaber,
Stara vas, Dolenja Nemška vas, Stari trg, Novo mesto, Uršna sela

NENASELBINSKA IMENA so imena ulic, trgov, cest, držav, pokrajin, morij, jezer, gozdov, otokov, nebesnih teles ...

Z veliko začetnico pišemo samo **prvo sestavino**, ostale pa le, če so **lastna imena**.

Primeri:

Kongresni trg, Sredozemsko morje, Ulica talcev, Zmajski most, Julijske Alpe, Združene države Amerike, Bela krajina

Če večbesedno zemljepisno ime uporabljamo v splošno znani skrajšani ali nadomestni obliki, ga pišemo z veliko začetnico.

Primeri: Ljubljansko barje – Barje, Kočevski rog – Rog

IMENA BITIJ so osebna imena, veroslovna in bajeslovna bitja, imena prebivalcev in imena živali.

POMEMBNO: Vedno naprej napišemo ime, potem priimek (izjema abecedni sezname).

Prebivalce mest, pokrajin, držav, celin ..., pripadnike narodov in narodnosti pišemo z veliko začetnico (Novomeščan, Ljubljančan, Belokranjec, Azijec, Zemljan ...).

Z malo začetnico pišemo: izobrazbene, častne nazive (doktor, gospa ...), Poimenovanja ljudi po vrsti naselja (meščan, vaščan ...), po verski in rasni pripadnosti (katoličan, protestant ...).

STVARNA LASTNA IMENA so naslovi knjig, slik, kipov, imena ustanov, organizacij, podjetij ...

Prvo sestavino vedno pišemo z veliko začetnico, ostale pa samo, če so lastna imena.

Primeri: Če ubiješ oponašalca, Sejalec, Ekonomska šola Novo mesto, Gospodarska zbornica Dolenjske in Bele krajine, Banka Koper ...

STVARNA OBCNA IMENA

PIŠEMO Z MALO ZAČETNICO

- ✓ imena praznikov (novo leto, valentinovo, Prešernov dan ...)
- ✓ jeziki (angleščina, nemški jezik ...)
- ✓ nagrade in priznanja (oskar, viktor, Nobelova nagrada ...)
- ✓ znanstvene stroke in šolske predmete (psihologija, biologija ...)
- ✓ zdravila (aspirin, penicilin ...)

LOČILA

„Vilibald,“ je zavpil.
Vilibald je zavpil.

Ubiti, ne pomilostiti.
Ubiti ne, pomilostiti.

Učitelj reče učencu, naj pobriše tablo in odide.
Učitelj reče učencu, naj pobriše tablo, in odide.

LOČILA

PIKA

VPRAŠAJ

KLICAJ

VEJICA

DVOPIČJE

PODPIČJE

POMIŠLJAJ

TRI PIKE

VEZAJ

OKLEPAJ

POŠEVNICA

NAREKOVAJ

PIKA

- na koncu povedi
- za okrajšavami (ga., itd., tj., dr., ing., l.r.)
- okrajšave besednih zvez (d. d., d. o. o.)
- za vrstilnimi števniki (4. poglavje, 70. leta, ob 7. uri)
- razlika med glavnim in vrstilnim števnikom (vsem 10 dijakom; vsak 10. dijak)

VEJICA

Vejico pišemo pred vezniki:

a, toda, ampak, vendar, kajti, saj, namreč, zato, torej,
to je, ne samo - ampak tudi, ki, ko, ker, da, če, čeprav ...

Vejice ne pišemo:

pred in, pa , ter, ali, oziroma, bodisi, ne - ne, niti - niti,
tako - kakor

Vejice ne pišemo med deli večbesednih veznikov:

namesto da, češ da, kljub temu da, medtem ko, potem ko,
s tem da , zlasti če ...

Nestavčni enakovredni deli

- a) Bila je močna, bistra, oblastna ženska. (VEZALNI)
- b) Ne le ti, tudi tvoj brat naj pride. (STOPNJEVALNI)
- c) Bi kavo, čaj? (LOČNI)
- č) Lepa, vendar nevarna pot ga je mikala. (PROTIVNI)
- d) Slab, zato pa poceni izdelek so nam ponujali. (VZROČNI IN POSLEDIČNI)
- e) Prišel je pozno, šele ob treh. (POJASNJEVALNI)

 Če naštevamo enote v stolpcih, lahko vejico in končno ločilo opustimo.

Stavčni enakovredni deli

Knjigo smo vsi prebrali in se o njej pogovarjali. (VEZALNO)

Ni se niti zahvalil, kaj šele plačal. (STOPNJEVALNO)

Zdaj je jokal, zadaj se je smejal. (LOČNO)

Vse ima, vendar ni zadovoljen. (PROTIVNO)

Hiteli smo pospravljati, kajti nevihta se je bližala. (VZROČNO)

Prosili so me, pa sem jim ustregel. (POSLEDIČNO)

Z vejico ločimo tudi vrinjeni stavek: Cankar, to vemo, je živel dalj časa na Dunaju.

DVOPIČJE

- : pišemo pred besedno zvezo, s katero dopolnjujemo, pojasnjujemo ...
- : tako dvopičje se da zamenjati z veznikom, pomišljajem
- : med imenom avtorja in njegovim delom

Primer: V prilogi vam pošiljamo: potrdilo, pogodbo in zapisnik.

POMIŠLJAJ

- nestično ločilo, razen, kadar nadomešča predloga od ... do (str. 5–8)
- namesto vejice poudarjeno ločuje ali pa kaže nasprotje
- nadomešča tri pike
- zaznamuje izpust glagola, zlasti v naslovih
- zapis temperature (stični pomišljaj) $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$
- dvodelni pomišljaj loči vrinjeni stavek
- če se dvodelni pomišljaj nahaja med odvisnima stavkoma, za drugim pomišljajem pišemo vejico

VEZAJ

- je krajši od pomišljaja
- med deli zložene besede, ki so v prosti zvezi povezani z in (poslovno-finančni)
- med sestavinami zloženik, če je prvi del števka ali črka
- na koncu osamosvojenega dela zloženke ali sestavljanke (pet- ali šestdnevni)
- med kratičnim imenom in končnico (NUK-a)
- v zvezah le-ta, le-tod
- nestično v priredni zvezi besed, kadar se oba sklanjata (Šmarje - Sap)
- če se deljena beseda konča z vezajem, ga ponovimo na začetku nove vrstice

TRI PIKE

... nestično ločilo

... zaznamuje nedokončano misel, premor ...

... namesto treh pik pogosto pišemo pomišljaj

Ločila so: pika, vejica, klicaj ...

POŠEVNICA

/ stično ločilo

/ uporablja se za pomen ALI

OKLEPAJ

(uklepaj
) zaklepaj

SKUPAJ ALI NARAZEN PIŠEMO:

- ✓ sklope, ki se končajo na koli: kadar koli/kadarkoli,kjer koli/kjerkoli
- ✓ še nekatere izraze: alfa žarki/alfažarki, lego kocke/legokocke, mini golf/minigolf, bruto teža/brutoteža

Z VEZAJEM PIŠEMO:

- ✓ pišemo priredne zloženke, katerih sestavne dele lahko povežemo z veznikom in: pedagoško-znanstven (pedagoški in znanstveni), angleško-slovenski (angleški in slovenski)
- ✓ zvezo črk, števk ali kratic in besed (50-letnica, C-vitamin, TV-oddaja)

ZAPISOVANJE ŠTEVNIKOV

- skupaj pišemo glavne števnik do sto in stotice, druge narazen (petindvajset, dvesto petindvajset)
- skupaj pišemo vrstilne, ločilne in množilne števnik ter tvorjenke iz števnikov (tristopetnajsti, petkraten, desetodstoten)

Predlog s/z

- ✓ predlog s pišemo, kadar se besede začenjajo na s, š, c, č, p, t, k, h, f (s pismom, s konjem, s časopisom ...)

Predlog k/h

- ✓ predlog h uporabljamo pred besedami, ki se začnejo na k ali g (h konju, h gozdu)

Zaimek ki/kateri

- ✓ zaimek ki se uporablja v vseh sklonskih oblikah (Kupila je knjigo, ki ji je všeč.), v zvezi s predlogom pa uporabljamo **predlog + kateri** (Prošnja v kateri ... Predlog, s katerim ...)

Pomenska razmerja med besedami

Pomen besed:

- enopomenske
- večpomenske

Odnosi med besedami:

- sopomenke
- protipomenke
- nadpomenke
- podpomenke

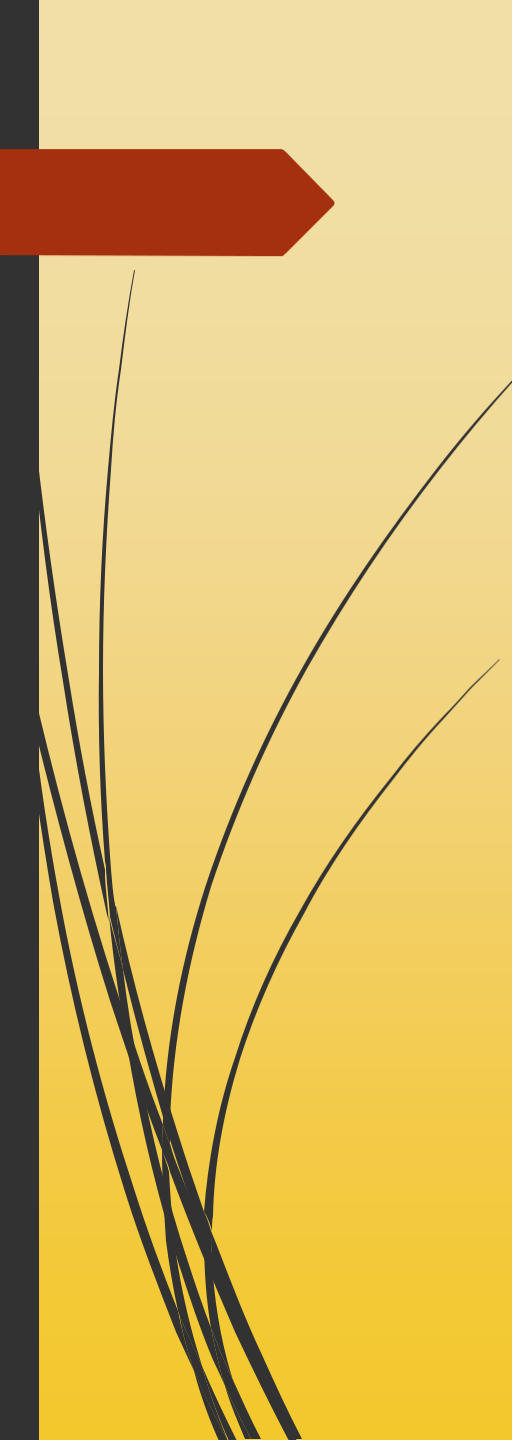
- besedna družina

Besedna družina

Besedno družino tvorijo besede, ki imajo skupen koren, to je ista osnovna pomenska sestavina. **KOREN** je tisti del besede, ki je vsem iz iste jezikovne družine skupen zaradi tvarne in tudi pomenske osnove.

-PIS-
na-pis
pod-pis
pis-ec
pis-ava

Tvori besedno družino iz 6 besed s korenem -igr-.

Tematsko polje

V tematsko polje sodijo besede, ki so značilne za določeno temo. Te besede torej povezuje ista tema.

Na primer:

ŠOLA

UČITELJ, UČENEC, KNJIGA, IZPIT,
PREVERJANJE, OCENJEVANJE,
UTRJEVANJE ..

Izvor besed

Domače besede

Domače besede izvirajo iz:

indoevropskega
prajezika,
praslovanščine,
zgodnje
slovenščine – to so
besede iz
vsakdanjega
življenja, npr. mati,
brat, hiša ...

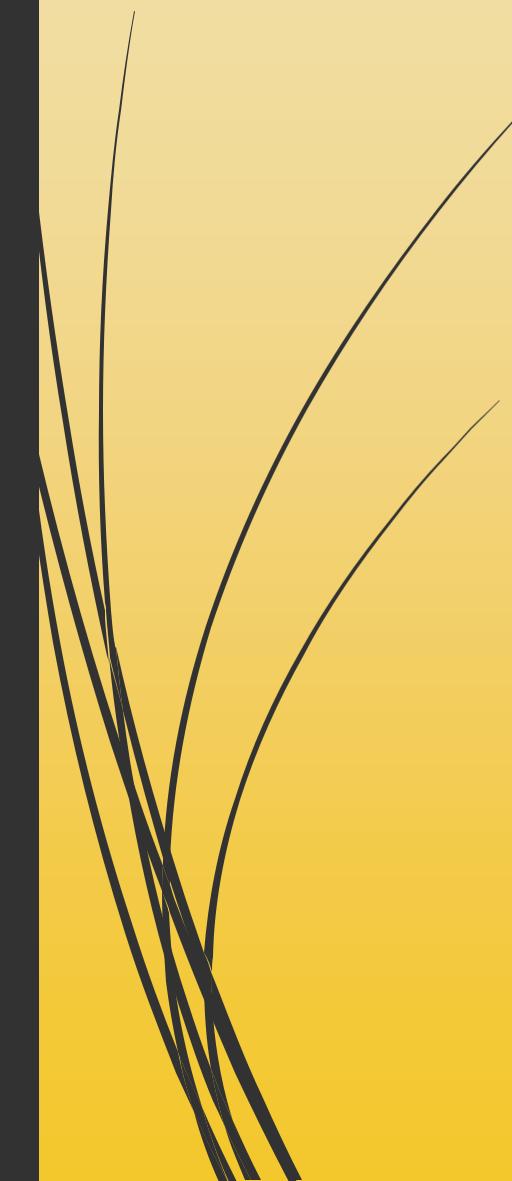
starejših slovenskih
besed, iz domačih
korenov besed, npr.
gost – z gostiti –
zgoščanka ...

posnemanja
naravnih zvokov oz.
glasov, npr. čivkati ,
čuk ...

Prevzete besede

Delitev prevzetih besed po stopnji prilagojenosti

<p>Sposojenke:
popolnoma
prilagojene SKJ – v
izgovoru, pisavi,
pregibnosti, npr.
hokej</p> | <p>Tujke:
delno prilagojene
SKJ – ohranjajo
izvirni zapis,
prilagojene so v
izgovoru in
pregibanju, npr.
jazz</p> | <p>Citatne besede:
povsem
neprilagojene SKJ
- ohranjajo izviren
izgovor, zapis in
slovnične lastnosti,
npr. <u>ski</u> open</p> |
|---|--|--|

-
-
- Ali so besede TELEFON, DETEKTIV, TERMIN domače ali prevzete? Če so prevzete, poišči zanje ustrezne domače in utemelji izbiro.
 - Poznaš ustrezne domače besede za prevzete BIRO, LIFT, ŠTUK? Katere pogosteje uporabljamo?

Slogovna vrednost besed

Slogovno nezaznamovane besede	Slogovno zaznamovane besede
<i>dekle, knjiga, pes...</i> - poimenujejo le predmetnost;- uporabljamo jih v katerem koli besedilu- ne razodevajo sporočevalca	<i>Srčkan, obličje, zabochnik, punca...</i> - poleg poimenovanja predmetnosti razodevajo tudi sporočevalca (njegovo razmerje do predmetnosti, pokrajinsko pripadnost, pripadnost starostni ali interesni skupini, poklic...

Vrste slogovno zaznamovanih besed

Čustveno zaznamovane	Pokrajinsko/socialno zaznamovane	Časovno zaznamovane	Funkcijsko zaznamovane
- razodevajo čustven odnos do predmetnosti; - to so ljubkovalnice, <u>olepševalnice</u>, kletvice, prostaške besede, otroške besede; - primeri: <i>prelep, pupcati, posranec, obličje</i>	- razodevajo pripadnost starostni ali interesni skupini ter pokrajinsko pripadnost; - slengovske, žargonske, narečne, pokrajinsko pogovorne; - primeri: <i>dile, vekati, <u>mega.nona</u>, špricati</i>	- novejše (neologizmi), starinske (arhaizmi) oz. zastarele; - primeri: <i>ako, baš, zgoščenska</i>	- razodevajo sporočevalčevo družbeno vlogo; - <u>praktičnospora-</u>, <u>zumevalne</u>, uradovalne, strokovne, publicistične; - primeri: <i>menica, predračun, pisker, peterka</i>